

LÄNSSTYRELSEN
JÖNKÖPINGS LÄN

Uppföljning av kommunernas arbete med information och uppsökande verksamhet bland äldre

SOCIALA AVDELNINGEN

Camilla Seidl

Kerstin Claesson

FEBRUARI 2003

Meddelande 2003:13

Uppföljning av kommunernas arbete med information och uppsökande verksamhet bland äldre

Titel	Uppföljning av kommunernas arbete med information och uppsökande verksamhet bland äldre
Författare	Camilla Seidl
Beställningsadress	Länsstyrelsen i Jönköpings län, Sociala enheten, 551 86 Jönköping Telefon 036-39 50 00 (vx)
Webbplats	www.f.lst.se
Kontaktperson	Ethel Werning, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036- 39 51 23, e-post ethel.werning@f.lst.se
Meddelande	Nr. 2003:13
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—03/13--SE
Referens	Camilla Seidl, Sociala enheten, 2003
Tryckt på Länsstyrelsen, Jönköping 2003	

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND - AKTUELL LAGSTIFTNING	2
SYFTE	2
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	2
RESULTATREDOVISNING	3
1. Vilka åtgärder har men vidtagit för att förbättra den uppsökande verksamheten inom äldreomsorgen?	3
<i>Aneby</i>	<i>3</i>
<i>Eksjö</i>	<i>3</i>
<i>Gislaved</i>	<i>3</i>
<i>Gnosjö</i>	<i>4</i>
<i>Habo</i>	<i>4</i>
<i>Jönköping</i>	<i>4</i>
<i>Mullsjö</i>	<i>4</i>
<i>Nässjö</i>	<i>4</i>
<i>Sävsjö</i>	<i>4</i>
<i>Tranås</i>	<i>4</i>
<i>Vaggeryd</i>	<i>5</i>
<i>Vetlanda</i>	<i>5</i>
<i>Värnamo</i>	<i>5</i>
2. Vilka åtgärder har man vidtagit för att förbättra informationen till äldre?	5
<i>Aneby</i>	<i>5</i>
<i>Eksjö</i>	<i>5</i>
<i>Gislaved</i>	<i>5</i>
<i>Gnosjö</i>	<i>6</i>
<i>Habo</i>	<i>6</i>
<i>Jönköping</i>	<i>6</i>
<i>Mullsjö</i>	<i>6</i>
<i>Nässjö</i>	<i>6</i>
<i>Sävsjö</i>	<i>6</i>
<i>Tranås</i>	<i>6</i>
<i>Vaggeryd</i>	<i>7</i>
<i>Vetlanda</i>	<i>7</i>
<i>Värnamo</i>	<i>7</i>
LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING OCH KOMMENTARER	8

SAMMANFATTNING

Länsstyrelsen har gjort en uppföljning gällande kommunernas information och uppsökande verksamhet rörande äldre. I rapporten *"Kommunernas arbete med äldrepolitiska handlingsprogram samt information och uppsökande verksamhet"*, Meddelande 2001:31, konstaterade Länsstyrelsen att det föreligger brister i hur man arbetar med uppsökande verksamhet. Det saknades också, i flera kommuner, ett material som ger en heltäckande information om vilka tjänster kommunen kan erbjuda äldre människor.

Länsstyrelsen meddelade kommunerna om att en uppföljning skulle göras genom brev till samtliga socialnämnder 2001-02-26 (*Dnr 502-10800-00*). Uppföljningen har bestått i att Länsstyrelsen skickat ut ett brev med begäran om skriftliga redogörelser över vilka åtgärder kommunerna vidtagit under 2001 och 2002 för att förbättra informationen och den uppsökande verksamheten rörande äldre. Dessa redogörelser har granskats.

En kommun (Vaggeryd) har inte kommit in med något material till Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har funnit att man, i flera kommuner i länet, har börjat att planera arbetet med uppsökande verksamhet och förbättrat informationen till äldre.

Vid tidigare tillsyn pågick aktivt uppsökande arbete bland äldre i två kommuner (Mullsjö och Jönköping). Detta arbete karaktäriseras av att socialnämnden tagit ett tydligt ansvar för att söka upp äldre personer som inte erhåller någon form av kommunal insats. Vid uppföljningen kan Länsstyrelsen konstatera att ytterligare en kommun (Habo) kommit igång med uppsökande verksamhet i form av hembesök tillsammans med landstinget.

Fem kommuner är fortfarande på ett planeringsstadium vad det gäller uppsökande verksamhet. Det man planerar är hembesök och några kommuner har brevlades undersökt hur många äldre som är intresserade av detta.

I fem kommuner bedrivs ingen uppsökande verksamhet.

Mer än hälften av kommunerna i länet har förbättrat informationen till äldre. Man har i dessa kommuner upprättat informationsskrifter som man delar ut. I Vetlanda har man påbörjat en diskussion om att starta en telefonjour för information. Flertal av länets kommuner har nu någon form av informationsmaterial.

BAKGRUND – AKTUELL LAGSTIFTNING

Av 5 kap 6 § socialtjänstlagen (SoL) framgår att:

”Socialnämnden skall göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område.”

Bestämmelsen innebär att nämnden är skyldig att skaffa sig kunskaper om äldre människors förhållanden, bedriva uppsökande verksamhet och informera om sin verksamhet.

I Regeringens proposition 1997/98:113, *”Nationell handlingsplan för äldrepolitiken”* framgår att uppsökande verksamhet bland äldre skall bedrivas för att förebygga, upptäcka och åtgärda ohälsa samt vård- och omsorgsbehov. Kommunerna skall också i sin uppsökande verksamhet ge information om sina möjligheter att ge stöd och hjälp till äldre. Genom att tidigt upptäcka behov av bostadsanpassning, hjälpmedel och anhörigstöd m.m. kan kommunerna utveckla metoder för att stödja dem som bor hemma att bevara sin hälsa och funktionsförmåga. Kommunen får därigenom möjlighet att erbjuda tidiga insatser så att mera akuta och ingripande insatser kan undvikas. Den uppsökande verksamheten ska bidra till planeringen av socialtjänstens insatser inom äldreomsorgen.

Syftet med informationen skall vara att ge äldre människor kunskaper om rättigheter och skyldigheter. Informationen skall också ge förutsättningar för var och en att framföra erfarenheter och synpunkter. Informationen ska vara begriplig och lättfattlig. Den kan behöva ges på olika språk och med punktskrift.

SYFTE

Länsstyrelsen har beslutat göra en uppföljning om kommunernas information och uppsökande verksamhet rörande äldre. I rapporten *”Kommunernas arbete med äldrepolitiska handlingsprogram samt information och uppsökande verksamhet”*, Meddelande nr 2001:3, konstaterade Länsstyrelsen att ingen av länets kommuner redovisat något dokument på hur man arbetar med uppsökande verksamhet men att ett flertal kommuner arbetade med dessa frågor. Det saknades också, i flera kommuner, ett material som ger en heltäckande information om vilka tjänster kommunen kan erbjuda äldre människor. Länsstyrelsen har granskat vilka åtgärder kommunerna vidtagit för att förbättra informationen och den uppsökande verksamheten sedan tidigare tillsyn.

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Uppföljningen har omfattat länets samtliga tretton kommuner. Ett brev sändes till samtliga socialnämnder där dessa ombads inkomma med en redogörelse över vilka åtgärder man vidtagit för att förbättra informationen och den uppsökande verksamheten rörande äldre sedan tidigare tillsyn. Kommunerna ombads också att bifoga riktlinjer, rutiner och dylikt till redogörelsen.

Alla kommunerna i länet har under perioden 1999-2001 arbetat med information och uppsökande verksamhet inom ramen för projektet "Anhörig 300". Uppföljning av projektet har gjorts och Länsstyrelsen har granskat de enskilda kommunernas slutrapporter (Dnr 701-7231-02). Kommunerna har valt olika sätt att redovisa vidtagna åtgärder under 2001 och 2002 vad gäller information och uppsökande verksamhet rörande äldre. En del kommuner har redovisat vad man vidtagit för åtgärder inom ramen för "Anhörig 300" och andra kommuner har inte gjort detta. I denna rapport redovisas inte åtgärder inom ramen för "Anhörig 300".

Resultatredovisningen är uppdelad utifrån hur kommunerna har redovisat att de arbetar med uppsökande verksamhet respektive informationsspridning.

RESULTATREDOVISNING

1. Vilka åtgärder har man vidtagit för att förbättra den uppsökande verksamheten inom äldreomsorgen?

Aneby

Aneby kommun har inte gjort något för att förbättra den uppsökande verksamheten sedan tidigare tillsyn. Man har som tidigare muntlig informationsspridning till pensionärsorganisationer och andra organisationer. Då Aneby kommun är en liten kommun hjälper även grannar, släktingar och frivilligarbetare kommunens personal att få insikt i ärenden och behov.

Eksjö

I Eksjö kommun säger man att möjligheten att arbeta med uppsökande verksamhet till äldre inte har kunnat utföras i önskvärd omfattning. Uppsökande verksamhet sker för närvarande inte i Eksjö kommun. Detta beroende på socialnämndens ekonomiska läge under 2002. Man har däremot satsat på uppsökande verksamhet mot de anhöriga. Man har arbetat med anhöriga till hemmaboende demenssjuka. Kommunen har erbjudit 12 timmar/månad avgiftsfri avlösning för anhängigvårdarna. I Eksjö kommun upplever personalen att detta har ett stort socialt värde och ger trygghet.

Gislaved

Under hösten 2000 skickade Gislaveds kommun ut brev till alla hushåll i kommunen. Man frågade i brevet om man vårdar någon i hemmet och om man vill ha någon kontakt och/eller stöd från kommunen. Därefter erbjöds hembesök för alla som önskade det. Samtidigt anställdes en person för uppsökande verksamhet och för att ge utbildning och stöd åt anhängigvårdarna.

I Gislaveds kommun har man sedan tidigare tillsyn påbörjat ett arbete med s.k. fokusgruppsintervjuer. Fokusgrupperna är brukargrupper inom socialförvaltningen. Totalt är tio grupper planerade. Frågan man ställer är, "Vad är viktigt för att vi skall ha en god kvalitet inom äldreomsorgen?" Utifrån resultatet av fokusgruppsintervjuerna skall arbetet med att bygga upp ett kvalitetssystem struktureras och planeras. Arbetet med Fokusgrupperna pågår för närvarande och beräknas vara färdigt under

november 2002. I Gislaveds kommun ser man arbetet med fokusgrupperna som en viktig form av den uppsökande verksamheten.

Gnosjö

I Gnosjö kommun har man tagit fram listor på personer som är 80 år och äldre för att få information om antalet äldre som inte är kända av äldreomsorgen. Därefter planerar man att skicka ut informationsblad till dessa personer med allmän information om de insatser som äldreomsorgen i Gnosjö kommun kan erbjuda samt vart de kan vända sig vid behov.

Habo

Habo kommun och landstinget har påbörjat ett samarbete, i projektform, med uppsökande verksamhet. Man vänder sig till dem som under året fyller 75 år. Under besöken informerar man om vad både kommunen och landstinget kan erbjuda.

Jönköping

I dagsläget säger man sig inte ha fastlagda rutiner för den uppsökande verksamheten. Kommunens arbete med riktlinjer, uppföljning och kontinuitet i den uppsökande verksamheten har påbörjats och förväntas anta fast struktur under 2003.

I september 2002 anställdes en anhörigkonsulent. Dennes uppgift är att sprida information och ta kontakt med människor som idag utför insatser på frivillig basis som anhörig eller inom försöksverksamhet.

Mullsjö

I Mullsjö kommun erbjuder man, enligt omsorgsnämndens beslut 1997-01-29, ett hembesök för information angående hemtjänst, hemsjukvård, taxor m.m. Detta gör man till samtliga invånare i Mullsjö kommun som fyller 80 eller 81 år i år.

Nässjö

Nässjö kommuns socialförvaltning har inte vidtagit några åtgärder för att förbättra den uppsökande verksamheten sedan tidigare tillsyn. Uppsökande verksamhet bland äldre sker ej i Nässjö kommun.

Sävsjö

Under 2001 har det i Sävsjö kommun inte pågått något aktivt arbete med uppsökande verksamhet såsom hembesök, enkäter etc. För närvarande bedrivs ingen uppsökande verksamhet i kommunen men man har som målsättning att, när det är möjligt, starta en sådan verksamhet. Detta för att göra sig väl förtrogen med kommuninvånarna och att utarbeta en allsidig och heltäckande redovisning av vilka tjänster kommunen har att erbjuda äldre människor.

Tranås

I Tranås kommun håller man på att planera uppsökande verksamhet.

Man har i kommunen börjat att lämna ut anhörigenkäter. Detta innebär att slumpmässigt utvalda anhöriga får svara på frågor om vad de anser om sin anhöriges vård. I ”Plan för utveckling av vård och omsorg i Tranås kommun” skriver man att kommunen kan komma att behöva utöka stödet till de anhöriga med mer information och utbildning.

Man har gjort en inventering av vilka frivilligorganisationer som bedriver uppsökande verksamhet i kommunen. Tranås kommun har tecknat en ansvarsförsäkring som även gäller frivilligarbetare.

Vaggeryd

Socialnämnden har inte inkommit med något material till Länsstyrelsen.

Vetlanda

I Vetlanda kommun kommer man att från och med 2003 erbjuda uppsökande informationssamtal till alla som fyllt eller som fyller 80 år under året. Kommunens biståndshandläggare kommer att ansvara för att dessa samtal äger rum.

Värnamo

I Värnamo kommun har man inte förbättrat den uppsökande verksamheten sedan tidigare tillsyn med mera än att man har tankar på att vända sig brevledes, med information om den enskildes rättigheter och socialförvaltningens olika verksamheter, till personer över en viss ålder, exempelvis personer över 80 år som inte har insatser från socialförvaltningen.

2. Vilka åtgärder har man vidtagit för att förbättra informationen till äldre?

Aneby

I Aneby kommun har man sedan tidigare tillsyn utarbetat ett informationsblad för utdelning. Detta innehåller information om vilka tjänster kommunen kan erbjuda. Hemsidan och Aneby-kuriren är andra exempel på informationsspridning. Genom sociala nätverk och distriktssköterskan förmedlas sociala kontakter.

Eksjö

Vad gäller informationen har Eksjö kommun sedan tidigare tillsyn upprättat en informationsskrift för den som är i behov av hemtjänst eller särskilt boende. Man har också informationsskrifter rörande klagomålshantering.

Gislaved

Gislaveds kommun har upprättat en skrift som anger vilka tjänster kommunen har att erbjuda äldre människor. Skrifter finns också för att informera om äldreboende, länsfärdtjänst och riksfärdtjänst.

Det kommunala pensionärsrådet sammanträder fyra gånger per år. Då är samtliga pensionärsorganisationer, som är verksamma lokalt, närvarande. På dessa sammanträden ges fortlöpande information om verksamheten.

Inom varje verksamhetsområde har man s.k. förtroenderåd. Pensionärer, områdeschef och politiker sammanträder ca 2 ggr/år. Dessa sammanträden innehåller också mycket information.

I Gislaveds kommun arbetar områdescheferna fortlöpande med att förbättra informationsmaterial som gäller för deras respektive verksamhetsområde.

Kommunen har inrättat en ny tjänst som demenssjuksköterska. Denna arbetar främst med att ge stöd och information rörande demensproblematik.

Gnosjö

Gnosjö kommun har inte redovisat några vidtagna åtgärder utöver det som gjordes inom ramen för projektet "Anhörig 300".

Habo

I Habo kommun har man ett anhörigprojekt som har tagit fram en broschyr om anhörigstöd. Denna är även tillämplig för andra målgrupper vad gäller information om vad socialförvaltningen kan erbjuda äldre.

Jönköping

I maj 2001 anställdes en informatör med uppgift att utforma och ansvara för information om de tjänster som socialtjänsten erbjuder sina kommuninvånare. Detta har medfört att informationen till äldre personer har förbättrats.

Mullsjö

I Mullsjö kommun informerar man vid de hembesök som erbjuds.

Nässjö

Nässjö socialförvaltnings informationsmaterial rörande äldre kommer att färdigställas hösten 2002. Detta är ett arbete som påbörjats vid tiden för förra tillsynstillfället.

Sävsjö

En särskild informationsbroschyr har tryckts upp och lagts ut på distriktssköterskemottagningar och på kommunens servicehus.

Kommunen har haft Öppet Hus under en lördag våren 2002 då alla förvaltningar inklusive socialförvaltningen hade öppet för allmänheten. Där gavs det information om vad som finns att tillgå i olika situationer och vart man vänder sig om man behöver insatser utförda av kommunens vårdpersonal i hemtjänsten.

Man håller också på att uppdatera informationsbroschyren rörande avgifter då taxan har förändrats. Denna finns tillgänglig hos varje områdeschef för att man ska kunna distribuera den till den som vill ha information.

Tranås

Kommunen har en hemsida som ger information om hela förvaltningen och de insatser som erbjuds till äldre och funktionshindrade. Just nu pågår översättning av informationen till andra språk, i första hand albanska och serbokroatiska, de invandrarspråk som är vanligast förekommande i Tranås.

Tranås kommun har en egen halv informationssida en gång i kvartalet i den största lokaltidningen. Där finns alltid information om vård och omsorg med i någon form samt information om vart man vänder sig i olika frågor.

Anhörigträffar med personalmedverkan hålles en gång per år i särskilda boenden och för dem som har hemtjänst.

Vaggeryd

Socialnämnden har inte inkommit med något material till Länsstyrelsen.

Vetlanda

Det kommunala pensionärsrådet i Vetlanda kommun påbörjade, vid sammanträde 2002-09-17, en diskussion om att skapa någon form av telefonjour. Ambitionen är att kommunen via pensionärsrådet/pensionärsorganisationerna ska tillskapa en telefonjour som kommunens pensionärer kan kontakta för information om vart man skall vända sig när man har behov av hjälpinsatser från kommunens vård och omsorg.

Värnamo

Under 2001 startade man i Värnamo kommun ett samarbete med biblioteket. En särskild hylla finns nu med faktaböcker och skönlitteratur som kan vara av intresse för anhörigvårdare. Där finns även socialförvaltningens egna informationsbroschyrer som beskriver delar av de insatser som den enskilde har rätt till.

Vid en "minimässa" på biblioteket informerade socialtjänsten, Apoteket, Försäkringskassan samt Rehabteamen från kommun och primärvård. Frivilligorganisationerna medverkade också.

En särskild stöd- och samtalstelefon startades i samarbete med frivilligorganisationerna. Dit kan man vända sig för att få stöd och information.

Under en vecka inbjöds allmänheten till olika föreläsningar om stroke, diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar samt vård av anhörig. Då informerades även om vilka möjligheter till stödinsatser som finns och som den enskilde har rätt till. Föreläsningarna hölls på olika platser i kommunen.

Under år 2002 har Värnamo kommuns socialförvaltnings egna informationsbroschyrer rörande hemtjänst, särskilt boende och färdtjänst omarbetats. Dessa broschyrer delas ut vid förfrågan och vid hembesök samt till samtliga pensionärsföreningar. Broschyrerna kan även läsas och fås på biblioteket.

I kommunen pågår ett omfattande utvecklingsarbete av webbsidan och den information och de upplysningar som finns där. Detta arbete beräknar kommunen vara slutfört i början av 2003.

Kommunen har också efter förfrågan från en lokal kvartersförening informerat om den enskildes rättigheter utifrån socialtjänstlagen. Informationen var riktad mot äldre- och handikappomsorg.

Pensionärsrådet och Handikapprådet får fortlöpande information om socialförvaltningens verksamhet och ges möjlighet till att tycka till om beslut och eventuella förändringar. Råden informerar sedan i sin tur vidare sina medlemmar.

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING OCH KOMMENTARER

Av 5 kap. 6 § socialtjänstlagen framgår att *Socialnämnden skall göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område.*

Den tillsyn som Länsstyrelsen genomförde 2001 visade att flera kommuner saknade ett heltäckande informationsmaterial. Där sådant material fanns var detta av varierande innehåll och kvalitet. Ingen av länets kommuner redovisade något dokument som visade hur man arbetar med uppsökande verksamhet. Vid intervjuer med handläggare framkom dock att det bedrevs en hel del sådan verksamhet.

I samband med tillsynen påtalade Länsstyrelsen vikten av

- att kommunerna bedriver en uppsökande verksamhet i enlighet med vad som föreskrivs i socialtjänstlagen,
- att kommunerna utformar en allsidig och heltäckande information om vilka tjänster som kan erbjudas äldre människor.

Länsstyrelsens uppföljning visar att det fortfarande finns brister i hur kommunerna bedriver uppsökande verksamhet för äldre. Endast ett par kommuner bedriver på ett aktivt och strukturerat sätt sådan verksamhet i enlighet med vad som föreskrivs i socialtjänstlagen. Den uppsökande verksamheten är av grundläggande betydelse för att kommunen ska få kännedom om enskilda människors behov av stöd och service. Det är därför angeläget att de kommuner som inte bedriver någon sådan verksamhet snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna.

Flera kommuner har under de senaste två åren vidtagit åtgärder för att ta fram ett informationsmaterial om vilka tjänster som kan erbjudas äldre människor. De kommuner som inte tagit fram något sådant material bör snarast göra detta. Det är angeläget att samtliga kommuner har en allsidig, lättillgänglig och heltäckande information om vilka tjänster kommunen har att erbjuda äldre människor.